

©

111.024

Helsingfors, Russia —

FINSKA

FORNMINNESFÖRENINGENS

TIDSKRIFT.

I.

(Med 19 trädenitt i texten och 5 litograferade planschbilagor).

HELSINGFORS,

Finska Litteratur-sällskapets tryckeri,

1874.

27602

~~VIII 288~~

~~Arc 282.1~~

Harvard Depository
L. Soc. 39. 50. 3. 7. 4
DEC 29 1883

Binot fund.

I. - VI.

Deposited in
Peabody Museum
Jan. 8, 1934

Innehåll.

	sid.
Inledning	1.
Finska Fornminnesföreningens Stadgar.	7.
Muinaistieteellisiä tutkimuksia Suomen suvun asutusaloilta. Kirj.	
<i>J. R. Aspelin</i>	9.
I. Hautakummut Bjeshetsin kirkon luona Tverin läänissä . . .	11.
II. Kumpukalmisto Timerevon kylän luona Jaroslavin läänissä .	27.
Om ett bronssvärd funnet i Wichtis socken i Nyland. Af <i>A. O.</i>	
<i>Freudenthal</i>	33.
Ketjumuodot Suomen rautakauden muinaislöydöissä. Kirj. <i>J. R. Aspelin</i>	38.
Myntfynd i Finland 1871—1873. Notiser, meddelade af <i>W. Lagus</i>	44.
Om förbränning af lik, om offer och åkerbruk hos fornfinnarne.	
Lingvistiska strökorn af <i>O. Donner</i>	50.
Tietoja muinais-aikuisista hautakummuista Inkerinmaalla ja länsi- eteläisessä osassa Annuksen kupernia sekä Tichvinan puolella	
Novgorodin kupernissa. Kirj. <i>D. E. D. Europæus</i>	54.
Löytö rautakaudelta Laihialta v. 1873. Kertonut <i>K. E. F. Ignatius</i>	58.
Öfersigt af östra Nylands fasta fornlemningar. Af <i>A. O. Freudenthal</i>	65.
Järnkors från Pernå kyrka i östra Nyland. Af <i>A. O. Fühl</i> . . .	71.
Sanct Henriks sarkofag i Nousis kyrka. Af <i>N.</i>	73.
Förteckning på de personer och samfund, af hvilka Fornminnesför- eningen emottagit gåfvor	85.
Explication des illustrations du texte	91.
Explication des planches lithographiées	97.

oli maanmieheni D. E. D. Europæus minulla väsymättömänä apumiehenä *).

Ribinsk'issä heinäkuun 23 p. 1872.

J. R. Aspelin.

II.

Kumpukalmisto Timerevon kylän luona Jaroslavin läänissä.

Jaroslavista Moskovaan vievien rautatien ja valtatie välillä, noin 14 virstaa lounaiseen Jaroslavin kaupungista, on liki toistansa kolme kylää, Iso- ja Vähä-Timerevo ja Sinovskoje. Kylistä on Iso-Timerevo itäisin ja toisista eroitettu Shetsa nimisellä luomalla, joka, kylien kohdalla juosten melkein etelästä pohjaseen, itäpuolelta laskee Wolgan syrjäjokeen, Kostorosliin. Vähä-Timerevo ja Sinovskoje sijaitsevat vieretysten luoman länsirannalla. Vastapäätä Vähä-Timerevon kylää, luoman itäpuolella, noin kolmannesosa virstaa luoman rannasta on Iso-Timerevon kylä.

Shetsaluoman ja Iso-Timerevon kylän välillä on noin kahden desjätinin avara lehtimetsikkö, joka luoman loiton vierteen rajalta alkain, pistää niemekkeenä mainitun kylän pelloille. Metsikkö on tiheää ja kasvaa matala-kasvuisia pähkinäisiä, tuomia, pihlajia y. m. Ainoastaan muutama suorakasvuinen haapa nostaa kruununsa metsikön ylitse. Koko tuo metsikkö-ala on muinoinen hautausmaa. Metsikköön jos tunkeunet kohta huomaat kulkevasi hautakumpujen välillä, jotka kasvavat tuota tiheää lehtimetsää ja usein löydät niiden väliltä vaivoin sen verran aukkoa ett'et tarvinne palata uutta polkua etsimään. Tuo tiheä metsikkö tekee hautakumpujen tutkimisen varsin vaivaloiseksi. Ainoastaan metsikön reunoilla näh-

*) Lähdettyäni Bjeshetsistä jatkoi hra Europæus alkamiamme tutkimuksia ja julkaisi seuraavana talvena kansanvalistusministeristön aikakauskirjassa tutkimuksiansa koskevan kirjoituksen: О курганных раскопках около погоста Бѣжець, въ Бѣжецкомъ уѣздѣ Тревской губернии. Tärkein löytönsä oli eräs Saksanmaan keisarin Henrik III:n (1039—1056) hopearaha, joka ynnä suurin osa löytämästä kalustostansa säilytetään yliopiston museossa. Rahasta arvaten on kalmisto siis pakanuuden loppuajoilta, XI:n vuosisadan loppupuolelta. Hra E. sanoo myöskin löytäneensä pieniä irtanaisia kulkusia, joita en kuitenkaan ole nähnyt.

dään joitakuita paljaampia kumpuja. Kaikkeastaan sanotaan kumpuja metsikössä olevan päälle puolitoista sataa. Metsikkö tekee niiden luettelamisen maamittauskoneitta vaikeaksi. Kooltansa ne paljo eriävät. Löytyy pieniä, jotka eivät ole puolta kyynärää korkeampia ja ainoastaan noin kuusi kyynärää ristiinsä. Suurimmat ovat noin neljä kyynärää korkeita ja 15—20 kyynärää ristiinsä. Kumpuja sanovat asukkaat „*mogileiksi*“ s. o. haudoiksi. Entisestä kaivamisesta en nähnyt missään jälkiä. Eivät asukkaatkaan tienneet siitä mitään kertoa.

Matkallani Jaroslavista Moskovaan lähdin heinäkuun 25 p. Kosmodemjanskajan pysähdyspaikasta Iso-Timerevon kylään. Mielin täällä omalla kokemuksella tutustua Merjalaiisten hautaustapoihin. Kahden kummun tutkittua katsoin kuitenkin niiden sisällön, tunnettuihin Merjalaihautoihin verraten, niin omituiseksi, että pelkäsinkin pettyneeni tuossa toivossa, varsinkin kun muutamat tutkijat olivat arvanneet toisia hautoja Jaroslavin läänissä „*tatarilaisiksi*“, ja lähdin kolmen päivän viivyttyä Moskovaan, sieltä kiirehtiäkseni tutkinto-alani itäisemmille aloille.

Löytöni ja havaintoni mainitussa tutkimisessä olivat seuraavat.

1 hautakumpu. Tutkittavaksi otin ensin vähälläisen kummun, metsikön itäisellä Iso-Timerevon puolisella syrjällä. Kumpu oli kasveista paljas, puolitoista kyynärää korkea ja noin 12 k. ristiinsä. Neljällä miehellä kaivatin kaivannon kummun halki etelästä pohjaseen. Ruokamulta kummun pinnalla oli viidettä tuumaa paksua. Sitä seurasi mullansekainen savimaa pohjaan saakka, jossa kohtasi liikuttamaton savi. Joitakuita hiilikipeneitä ilmaantui. Kahden luurangon lahonneet luut makasivat noin puolentoista kyynärän syvyydessä, päät lännessä, jalat idässä.

1 luuranko, etelästä lukien, oli niin vähiksi lahonnut että, paitsi leukaluu, muutama hammas ja oikeanpuolinen olkavarsi, tuskin muuta mainittavaa luukappaletta löytyi. Olkavarresta arvaten oli käsivarsi maannut suorana vainajan kyljellä. Samaten oli kalujen etsiminen luurangon ohelta turhaa.

2 luuranko lepäsi edellisen vasemmalla puolen, arviolta noin puoli kyynärää siitä eroitettuna. Tämä oli ainoastaan vähä paremmin säilynyt. Kallosta löytyi pari kolme kappaletta pääläesta ja leukaluu. Myöskin muut vahvemmat luut, ehkä osaksi säilyneet, olivat niin lahonneet, että kokonaan paljastettuinkin taittuivat nostaessa. Luurangon ohessa löytyi seuraavaiset rautakalut.

A. *Kaksi rautanaulaa*, toinen 105, toinen 91 millimetriä pitkä, molemmat jokseenkin hyvin säilyneitä. Ne ovat nähtävästi samaan tapaan tehdyt kuin nykyisetkin taotut naulat; kärjet ovat olleet neliskulmaisia ja ainakin pitemmän kanta neljälle taholle loivattu. Kannan puolella kumpaistakin kärkeä on nähtävänä ruosteeseen takeltunutta puujäännöstä. Naulat löyettiin toinen luurangon vasemmalta, toinen oikealta puolelta pääkallon kohdalta. Ainakin oikeanpuolisen naulan kärki makasi luurankoa kohti käännettynä. Ehkä on joku arkkukyhäys vainajaa ympäröinyt, mutta vuosisatojen vierieissä mullaksi lahonnut.

B. *Rautaveitsi*, nykyisessä tilassaan kärkeen 135 mm. pitkä, terä 78 ja kara 57 mm. pitkät. Terän suurin leveys on 14, paksuus noin 6 mm. Näyttää siltä kuin olisi puukon tutkain katkennut ja katkelma jyrkkään hamaran puolelta teroitettu. Luujäännökset karan ruosteessa todistavat että puukossa on ollut luuvarsi. Veitsi löyettiin luurangon vasemmalta puolen reisiluun kohdalta.

C. *Rautainen vasarakirves*, varsin omituinen muodoltansa ja käytännöllisyyteen nähden kenties muinoinen partuska eli sotakirves.

6. Rautakirves $\frac{1}{2}$.

syrrjen ja rautavarren väliltä on se kaarelle laskettu ja siinä vaan 31 mm. korkea. Rautavarsi, neljälle kulmalle taottu, on lavasta lukien pohjaan eli hamaraan saakka noin 95 mm. pitkä;

Kirveen lapa on hyvin leveä, mutta matala. Sitä kannattaa keskeltä, niin sanoakseni, rautavarsi, joka päättyy vasaraan, mutta rautavarressa lähempänä lapa on silmä varten puuvartta. Kaarella hiukan oleva terä on 117 mm pitkä, mutta kirveen lapa ylempää soukkee 94 mm:in levyiseksi. Lavan kumpanenkin syrjä on 37 mm. korkea, mutta

kirveen terän ja pohjan väli 132 mm. Kirveen lavan ja silmän välillä on varsi 26 mm. leveä ja 9 mm. paksu. Silmän kohdalla pullistuva ja levenevä varsi on 38 mm. leveä ja 28 paksu. Silmän ja vasaran välillä on varsi 22 mm. leveä ja 14 paksu. Vasaran neliskulmainen pohja on kirveen terän suunnalta 32 mm. pitkä, 28 mm. leveä. Kirveen silmässä vielä nähdään puuvarren jäännöksiä. Mutta kirveen lavassa syrjien ylemmillä kulmilla on pyöreät reiät, joista arvattavasti puuvarsi hihnoilla oli vielä lujemmasti kirveeseen kiinnitetty. Kirveen lavalla nähdään luultavasti puusta syntyneitä raitoja, jotka ehkä ovat jälkiä olleen ruumiinarkun pohjasta. Kirves makasi oikealla puolen luurankoja sääriin kohdalla, terä säärtä kohti käännettynä (kuv. 6).

II hautakumpu oli metsikön läntisellä, luoman puolisella reunalla. Kummun koillisella vierteellä kasvoi pähkinäpensasto, mutta muuten oli kumpu paljas. Se oli noin kolme kyynärää korkea ja kolmetoista k. ristiinsä. Kumpu avattiin etelästä pohjoseen juoksevilla kaivannolla. Kumpuun ajettu n. s. „pikleeri“-maa oli tavattomasti kovettunut. Siellä täällä kaivannossa ilmaantui hiiltä. Noin kahden kyynärän syvyydessä tavattiin paksu ja eheä luu, joka makasi poikkipäin kaivannossa; se arvattiin kuitenkin pian *härjän reisiluuksi*. Puoli kyynärää siitä syvemmälle kaivettua kohdattiin poltettu rikkakerros, joka hiilien seassa sisälsi poltetun luun palasia, saviastian kappaleita ynnä joitakuuta rautakaluja, osaksi palasiksi ruostuneita. Rikkakerroksen alla seurasi kohta puhdas koskematon savipohja.

A. *Pieni rautakirves*, ruosteesta nähtävästi varsin ohueksi kulunut. Kirveen lapa soukkenee terältä alkain yhtä tasaisesti

7. Rautakirves $\frac{1}{3}$.

kummaltakin syrjältä silmälle asti. Lavan tuolla tavalla soukennetusta varresta on kirveen silmus yksinkertaisesti taitettu ja lapavarren pää kirveen kaulaan keittämällä yhdistetty. Kaarella oleva terä on 55 mm. pitkä. Kirveen mitta terältä kirveen pohjaan luettuna on 82 mm.; kirveen kaula on 13 mm., ja kirveen silmukselle taittava pohja 17 mm. leveä. Kirves löydettiin läheltä rikkakerroksen eteläistä syrjää (kuv. 7).

B. *Savipata-kappaleita*, tuleessa pahaksi palaneita, ilmaantui hajallisina melkoinen joukko kohta pohjoispuolella äsken mainittua kirvestä. Mahdollista on että kappaleet ovat kahdesta padasta lohjenneet. Sovittamalla voisi ehkä vielä saada patojen haamut näkyviin.

C. *Rautavyöstä viisi kappaletta*. Vyö on nähtävästi kuumuudesta paikoin pahasti taittunut. Kappaleista arvaten on vyö ollut selkäpuolelta sileä, 14 mm. leveä ja 2 mm. paksu, mutta etupuolelta pyöreä ja spiralikierteinen, noin 5 mm:in läpimittauksella. Edestä on vyö ha'alla kiinnitetty. Haka, joka multamöhkäleestä ilmaantui, valitettavasti pian taittui ja on nyt ainoastaan kahtena palana tallella. Vyökappaleet löyttiin noin kaksi kyynärää pohjoseen päin kirveen löytöpaikasta.

D. *Kuolaimet*, pahasti ruostuneet, löyttiin noin kyynärä pohjoseen päin edellisestä löydöstä. Suurautojen yhteinen pituus on 175 mm. Toisen selvemmän pieliraudan pituus on 103 mm. Kumpasenkin suuraudan päässä on reikä, jossa pieliraudat istuvat. Rautasilmukset, jotka kummallakin puolen reijän kohtaa ovat pielirautoihin kiinnitetyt, pitävät niitä paikallansa. Silmuksiin olivat arvattavasti ohjat kiinnitetyt.

E. *Kaksi satularautaa*, arvatakseni. Ne ovat molemmat ali-
puolella nauloilla eli kynsillä varustetut puuhun iskettäväksi, ja koukkuset kynnet todistavat, että valkia eli mädättävä aika on irroittanut raudat puustansa. Eheämpi on noin 33 mm:in pituinen ja 18 mm:in levyinen kisko, josta nousee vähäinen kanta eli piikki. Toinen, ehkä vähä rikkoontunut, on muodoltansa ihan samallinen. Raudat löyttiin noin puoli kyynärää toisistansa vähä pohjempana edellistä löytöä.

F. *Kaksi pientä pronssinaulaa* ilmaantui, yksi kumpasenkin edellisen raudan ohella. Ne ovat noin 6 mm:in pituisia ja ovat luultavasti joitakuita satulakaluja koristaneet.

G. *Rautakappaleita* ilmaantui, paitsi ennen mainittuja, kolmesta paikasta, mutta ne ovat joko niin mitättömiä katkennaisia tai niin ruostuneita, että niistä en voi arvata mihin kaluun alkunsa ovat kuuluneet. Yksi kappaleista löyttiin vähä idempänä kirveen löytöpaikkaa, toiset savipatakappalten ja rautavyön väliltä.

Poltettuja luupalasia kokosin melkoisen joukon ja erittäin niitä, jotka runsaasti ilmaantuivat hevoispukuun kuuluvien kalujen ympärillä, koska aloin arvella, että isäntä olisi hevosenensa kum-

puun haudattu. Kaikkialla en voinut päästä poltetun rikkakeroksen itäpuoliselle rajalle, koska sitä varten kaivanto olisi ollut avarammaksi tehtävä ja tuo olisi matkaani päivän pitkän viivytännyt. Koska luut kuitenkin sillä puolen joko loppuivat tai yhä vähenivät, niin en luule että sieltä enää mitään olisi karttunut.

Moskovassa Elokuun 2 p. 1872.

J. R. Aspelin.
